

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**2016-2017 O‘QUV YILIDA UMUMIY O‘RTA TA‘LIM
MAKTABLARINING BITIRUVCHI 9-SINF O‘QUVCHILARI
UCHUN ONA TILI, CHET TILI, TARIX, JISMONIY TARBIYA
FANLARIDAN YAKUNIY NAZORAT IMTIHON
MATERIALLARI VA METODIK
TAVSIYALAR**

TOSHKENT – 2017

Imtihon materiallari va tavsiyalar Respublika ta'lim markazi qoshidagi ilmiy-metodik kengashlar tomonidan muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan.

Maktab metodbirlashmalari imtihon biletlariga 15-20 % hajmda o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchilar:

Ona tili

G. Ziyodullayeva –RTM, filologiya fanlari bo‘limi bosh metodisti.

Tarix

Sh.Safarova –RTM, ijtimoiy-iqtisodiy bilim asoslari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo‘limi bosh metodisti.

Chet tili

X.Isakdjanova – RTM, xorijiy tillar bo‘limi boshlig‘i.

Jismoniy tarbiya

Q.Mavlonov - RTM, Musiqa, san'at, mehnat ta'limi, jismoniy komolot va salomatlik bo‘limi bosh metodisti.

.

Imtihon materiallarini ko‘paytirib tarqatish taqiqlanadi.

So‘zboshi

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi va Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazining 2010- yil 8- iyundagi 23 va 11/QQ –son qarori bilan tasdiqlangan “ 5-9 - sinf o‘quvchilarining bilimlari sifatini nazorat qilishning reyting tizimi to‘g‘risida Nizom”ga muvofiq umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida o‘quv yili tamom bo‘lganidan so‘ng bosqichli nazoratlar va bitiruvchi sinflarda o‘qish tamom bo‘lganidan so‘ng yakuniy nazorat o‘tkaziladi. Bosqichli nazorat natijalariga ko‘ra o‘quvchining reytingi aniqlanadi va uni navbatdagi sinfga o‘tkazish to‘g‘risida qaror qabul qilinadi.

Bosqichli va yakuniy nazorat materiallari Respublika ta’lim markazi tomonidan tayyorlanadi. Materiallarga ijodiy yondashgan holda o‘quv fani o‘qituvchilari bosqichli nazorat materiallariga o‘zgartirish kiritishi va ularni uslubiy birlashmalar muhokamasidan o‘tkazib, joriy etishlari mumkin.

O‘quvchilarning bilimini baholash ularning o‘quv fani mavzusi bo‘yicha tasavvurga ega bo‘lishi, mavzuning mohiyatini tushunib yetishi va aytib bera olishi, olgan bilimlarini amalda qo‘llay olishi, mustaqil mushohada yurita olishi, ijodiy fikrlay olishi va xulosa qabul qila olishi, masalalarni yecha olishi va amaliy topshiriqlarni bajara olishi kabi mezonlarga qarab amalga oshiriladi.

Metodik tavsiyada har bir fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda nazoratlarni yozma yoki og‘zaki holda o‘tkazilishini nazarda tutib, imtihon materiallari keltirilgan. Har fan bo‘yicha o‘quvchilarning javoblarini baholash bo‘yicha ball meyorlari berilgan. Ular namunaviy bo‘lib, o‘qituvchi undan ijodiy foydalanishi kerak.

Fanlar chuqur o‘rganiladigan maktab(sinf)lar uchun mazkur imtihon materiallariga qo‘shimcha ravishda savollar kiritiladi. Qo‘shimcha savollar fan o‘qituvchisi tomonidan tayyorlanib, tegishli uslubiy birlashma tomonidan muhokamadan o‘tkaziladi va maktab direktori tomonidan tasdiqlanadi.

IX SINIF BITIRUVCHILARINING YAKUNIY ATTESTATSIYASI BO'YICHA TAVSIYA

O'quvchining ona tili ta'limi jarayonida egallagan ko'nikma va malakalari uning og'zaki nutqida namoyon bo'lishi bilan birgalikda u yaratgan matnda ham aks etadi. 9- sinfda asosiy ko'rsatkich fikrni mantiqiy izchillikda ona tilining keng imkoniyatlaridan foydalangan holda ravon va to'g'ri bayon eta olish malakasi, fikr bayon etilayotgan soha bo'yicha o'quvchining bilimlari kengligi va chuqurligi, tuzgan matnining imloviy (talaffuziy), uslubiy savodlilik darajasi bilan belgilanadi. Shu sababli IX sinf bitiruvchilari ona tili fanidan yakuniy attestatsiyada **ijodiy bayon** yozadilar.

Ijodiy bayon ta'limiy bayonning murakkab turlaridan biri. Ijodiy bayon tanlangan matn mazmuniga o'quvchining ijodiy yondashishi jihatidan bayonning boshqa turlaridan farq qiladi. Ijodiy bayon o'quvchilarni tanlangan matnning badiiy jihatdan aniq va puxta, mantiqiy izchil, ijtimoiy hayot va voqelik bilan bog'liq holda yoritishga, mustaqil ijodiy fikrlashga, ona tilining boy ifoda vositalaridan unumli foydalanishga o'rgatish, yozma nutq malakalarini tarkib toptirish va savodxonlik darajasini oshirish, bu boradagi bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash maqsadida yoziladi.

Ijodiy bayonda ko'proq badiiy, ma'naviy-ma'rifiy masalalar, ijtimoiy va siyosiy hayot, fan va texnika yangiliklari, fanlararo bog'liqlik to'g'risidagi mavzular yoritiladi.

O'quvchilar bayonning quyidagi turlaridan foydalanib **ijodiy bayon** yozadilar:

- matnga badiiy tasvir vositalarini kiritish orqali ijodiy bayon yozish.
- boshlab berilgan matnni o'z fikr-mushohadalari asosida davom ettirish
- matn shaxsini o'zgartirib ijodiy bayon yozish
- grammatik topshiriqli ijodiy bayon

Ijodiy bayon yozish jarayonida o'quvchilar quyidagilarga e'tibor berishlari lozim:

- matnning mazmun-mohiyatini chuqur anglab olishi, nima haqda yozish kerakligini bilishi;
- matn mavzusiga oid ma'lumotlarni eslab qolishi;
- matn rejasini (sodda) tuzishi;
- reja asosida asosiy fikrlarni aniq, ketma-ket bayon etilishiga erishishi;
- matndagi voqea-hodisalarni atroflicha mushohada etgan holda yoritishi;
- mavzuga doir o'z mustaqil fikr-mulohazalarini yozishga erishishi;
- jummalarni tuzishda uslubiy ravonlikka, imlo savodxonligiga e'tibor berishi;
- ijodiy bayon qoralama nusxasi tayyor bo'lgach, uni qayta o'qib chiqishi;
- tayyor bo'lgan yozma ishni oqqa ko'chirishi.

Bayon matnlari ko'p variantli tarzda tayyorlanadi. Har bir variantda bittadan matn bo'lib, har bir matn bilan birga ijodiy bayon yozishning bir turi asosidagi topshiriq beriladi. Bir o'quvchi havola etilgan variantlardan (konvertdan) bittasini tanlab oladi. Tanlab olingan konvertdagi matn mavzusi doskaga yozib qo'yiladi. Ijodiy bayon uchun berilgan topshiriq ham doskaga yozib qo'yiladi. O'qituvchi

tomonidan ijodiy bayon matni bir (lozim bo'lsa ikki) marta o'qib eshittiriladi. O'quvchilar eshitgan matn yuzasidan berilgan topshiriq asosida ijodiy bayon yozadilar. Ijodiy bayon hajmi kamida 3,5 bet bo'lishi lozim.

Ijodiy bayon yozish uchun 3 astronomik soat beriladi.

Ijodiy bayon matnlari o'qituvchi tomonidan tanlanadi va maktab metod birlashmasida muhokama qilinib ma'qullanadi. Ma'qullangan materiallar maktab rahbariyati tomonidan tasdiqlanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining IX sinflarida o'quvchilarning ta'lim tayyorgarligi darajasini baholashning reyting tizimiga ko'ra ijodiy bayon quyidagi umumlashtirilgan BKM elementlari asosida tekshiriladi va baholanadi.

Bunda ijodiy bayon uchun ikkita baho, jumladan, mazmuniga va savodxonligiga (5 /5 tarzida) qo'yiladi.

Bayonni baholash mezonlari:

T/r	Bilim, ko'nikma, malakalar	mazmuni	savodxonligi
1.	Reja mavzuga muvofiq tuzilgan, matn mazmuni to'g'ri bayon qilingan bo'lsa; so'z boyligi, ifoda qurilishi va uslubi adabiy til talablariga mos bo'lib; mazmun va ifodada bir ikki xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa; savodxonlikda qo'pol bo'lmagan bitta imlo yoki ikkita ishorat xatosi bo'lsa; uslubiy xato bo'lmasa.	5 ball	5 ball
2.	Matn reja asosida yoritilib, so'z tanlashda va ifoda qurilishida har xillik bo'lsa; mazmun va ifodada kamchilik bo'lib, savodxonlikda 2 imlo, 2 ishorat va ikkitagacha uslubiy xato mavjud bo'lsa.	4 ball	4 ball
3.	Mavzu to'liq yoritilmagan, mavzudan qisman chetga chiqilgan bo'lsa; aniq voqealar izohida nuqsonlarga yo'l qo'yilgan bo'lsa; so'z boyligi va ifoda tuzilishida nochorlik sezilib tursa; savodxonlikda 3 tagacha imlo, 4 tagacha ishorat, 3 tagacha uslubiy xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	3 ball	3 ball
4.	Matn mazmuni ko'p buzilgan bo'lsa; ish rejaga mos bo'lmasa, fikr bayoni va qurilishida kamchilik bo'lsa, fikrlar bir-biriga bog'lanmasa; so'z boyligi sayoz bo'lib; mazmun va ifodada 5-6 tagacha nuqsonga yo'l qo'yilgan bo'lsa; savodxonlikda 7 tagacha imlo, 7 tagacha ishorat va 7 tagacha uslubiy xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	2 ball	2 ball
5	Me'yorlash «2» ball uchun belgilangan mezondan oshsa.	1 ball	1 ball

IJODIY BAYON UCHUN MATNLARDAN NAMUNA

Ilm

Ilm deb o‘qimoq, yozmoqni yaxshi bilish, har bir kerakli narsalarni o‘rganmoqni aytiladi. Ilm inson uchun g‘oyat oliy va muqaddas bir fazilatdir. Zeroki, ilm bizga o‘z ahvolimizni, harakatimizni oyna kabi ko‘rsatadi. Zehnimizni, fikrimizni qilich kabi o‘tkir qiladi.

Ilmsiz inson mevasiz daraxt kabidir. Chunki ilmsiz kishilar ota-onasiga, qarindosh-urug‘iga, yor-do‘stiga, din va millatiga foyda yetkaza olmaydi. Ilmning foydasi shu qadar ko‘pdir-ki, ta‘rif qilgan bilan ado qilish mumkin emas. Bizni madaniyat, insoniyat, ma‘rifat dunyosiga chiqaradi, yomonlikdan qaytaradi, yaxshi xulq va odob sohibi qiladi. Zeroki butun hayotimiz, salomatligimiz, saodatimiz, himmatimiz, yaxshi yashashimiz, g‘ayratimiz ilmga bog‘liqdir. O‘qigan olim kishilar har yerda aziz va hurmatlidir. Shuning uchun o‘qimog‘imiz va doimo o‘rganmog‘imiz lozim.

(A. Avloniy, «Turkiy guliston yoxud axloq»)

Topshiriqlar:

1. Matn mazmunini so‘zlab bering.
2. Matn rejasini tuzing.
3. To‘plagan materiallaringiz asosida til haqidagi o‘z fikrlaringizni qo‘shib, to‘liq bayon yozing

Sarishtalik – noyob fazilat

Uy tartibi, intizomi, saranjomligi, asosan, oila bekasining zimmasida bo‘lishi tabiiy. Bunga e‘tiroz yo‘q, lekin oilada zahmatkash onadan boshqa hech kim yo‘qmi? Ishga yaroqli boshqa erkaklar, o‘g‘il bolalar-chi? Nahotki hamma ish oila bekasiga tashlab qo‘yilsa. Bu vijdon burchidan faqat qo‘lidan ish kelmaydigan kichkina bolalar-u qarilargina ozod, xolos. Supurgi hamma vaqt bir yerda tursin! Pichoq, sanchqi, qoshiq, taqsimcha, lagan, kosa, xullas, shularga o‘xshash narsalarni doimo tayinli joyga qo‘yinglar. Qaychi, ip, tugma, ignalarni hamma vaqt bir joyda saqlang, olib ishlatgandan keyin yana joyiga keltirib qo‘ying. Ko‘zga xunuk narsalarni ko‘zdan qochirishga harakat qiling. Yana bir xil oilalarda oshxonadagi idishlari yuvilmasdan pashsha bosib yotadi, qani endi parvoyiga kelsa? Bolalar! Bilib qo‘yinglar, har qaysi inson saranjom, toza, tartibli bo‘lishi kerak!

(Mirzakalon Ismoiliiy, «Inson husni»)

Topshiriqlar:

1. Matn mazmunini so‘zlab bering.
2. Matn rejasini tuzing.
3. Saranjom –sarishtalik haqida o‘z fikrlaringiz va matn mazmuni asosida bayon yozing.

Yuksak fazilatlar sohibi

Har bir ulug‘ shoir yoki yozuvchi, olim va san’atkor ayni vaqtda ulug‘ insondir. Shuning uchun bunday ijodkorlarning asoslarini o‘qish, o‘rganish bilan cheklanib qolmasdan, ularning shaxsiy hayotini ham bilish, ularning hayotini ijodi bilan qo‘shib o‘rganish kerak.

Alisher Navoiy ham shunday buyuk siymolardan edi. Ulug‘ shoir shaxsiyatida birinchi ko‘zga tashlanadigan narsa bu uning o‘ta yuksak zehn va qobiliyat egasi ekanligi edi. U juda erta – to‘rt-besh yoshlarida o‘qish, yozishni o‘rganib oldi, she‘riyatga mehr qo‘ydi.

Navoiydagi bu noyob qobiliyat undagi mehnatsevarlik sifati bilan qo‘shildi. U o‘z umrining hamma davrlarida mehnat qildi.

Navoiy o‘ta saranjom va sarishtalik bilan, intizom va izchillikda ish ko‘rar edi. Shuning uchun ham bizga uning adabiy merosi deyarli to‘la holda, hatto **qit’a** va **fardlarigacha** yetib kelgan.

(A. Hayitmetov. “Navoiyxonlik suhbatlari”)

Topshiriqlar:

1. Matn mazmunini so‘zlab bering.
2. Matn rejasini tuzing.
3. Yuksak fazilatlar haqida o‘z fikrlaringiz va matn mazmuni asosida bayon yozing

Kamtarlik

Kamtarlik – inson qiyofasini bezovchi bebaho fazilatlardan biri. Haqiqiy kamtarlik, insonparvarlik, odamiylik kabi xislatlar bilan uzviy bog‘liqdir. Kamtar odam o‘zini hech qachon mehnatkash xalqdan ustun qo‘ymaydi. Xalq bilan doimo bir tan, bir jon bo‘lib yashaydi. Oilada, turmushda, yurish-turishda, kiyinishda oddiy odamlarga nisbatan samimiy munosabatda bo‘ladilar.

«Kamtar kam bo‘lmas», «Kamtarga kamol», – deydi dono xalqimiz. Isbot talab qilmaydigan bu haqiqat ming yilliklarning sinovidan o‘tib kelmoqda. Shu bois, kuyunchak birodarlarimiz o‘z yaqin qadrdonlariga doimo kamtar bo‘l, kamsuqum bo‘l, kam bo‘lmaysan deb nasihat qiladilar. Chinakam kamtar, chinakam kamsuqum kishilardan har qanday buyuklikni, har qanday fidoyilikni kutish mumkin. Chunki, undaylar ota-ona-yu do‘st – birodarlarga samimiy mehr-muhabbat ko‘rsatishni, ko‘zlagan maqsad sari sabr-u bardosh bilan intilishni o‘z hayotlarining mazmun-mohiyati deb biladilar.

(U. Mahkamov, «Axloq-odob saboqlari»)

Topshiriqlar:

1. Matn mazmunini so‘zlab bering.
2. Matn rejasini tuzing.
3. Kamtarlik haqida o‘z fikrlaringiz va matn mazmuni asosida bayon yozing.

TARIX 9-SINF

Tushuntirish xati

“Tarix” fanidan yakuniy attestatsiya imtihonlari uchun taklif etilayotgan mazkur topshiriqlar umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari asosida tayyorlangan. Ushbu topshiriqlar biletlarda aks ettirilgan bo‘lib, har bir biletga to‘rt yo‘nalishdagi mavzu asosida to‘rttadan savol beriladi: Topshiriqlar quyidagi mazmunda tuziladi.

1. Jahon yoki O‘zbekiston tarixida mavjud bo‘lgan biror-bir joy nomi bilan bog‘liq bo‘ladi.
2. O‘zbekiston va Jahon tarixi darsida o‘rganiladigan tarixiy me‘moriy inshootlardan biri beriladi.
3. Biletdagi uchinchi topshiriq dunyo ilm-fani va madaniyati rivojiga hissa qo‘shgan tarixiy shaxslaridan biri haqidagi savoldan iborat bo‘ladi.
4. O‘zbekiston va Jahon tarixi darsida o‘rganiladigan mavzulardagi atamalarga izoh beriladi.

Birinchi savol bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1.	Joy nomining ma’nosi yoki mazmunini ayta olishi	1 ball
2.	Qayerda joylashganligini haritadan ko‘rsata olishi	1 ball
3.	Hududning qaysi tarixiy davrlarda shu nom bilan atalganini bilishi	1 ball
4.	Shu hudud bilan bog‘liq biror tarixiy voqeadan misol keltirishi	1 ball
5.	Joyning geografik makoni haqida ma’lumot bera olishi	1 ball
	Jami:	5 ball

Ikkinchi savol bo‘yicha o‘quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1.	Obida qayerda bunyod etilganligini to‘g‘ri aytishi	1 ball
2.	Obida qurilgan sanasi yoki davrini to‘g‘ri aytishi	1 ball
3.	Obidaning qayerda joylashganligini (haritadan ko‘rsata olsa) ko‘rsata olishi	1 ball
4.	Obidaning o‘ziga xos ko‘rinishini tasvirlay olishi	1 ball
5.	Obidaning qanday maqsadda qurilganligini to‘g‘ri aytishi	1 ball
	Jami:	5 ball

Uchinchi savol bo'yicha o'quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1.	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni to'g'ri aytishi	1 ball
2.	Tarixiy shaxsning hayoti haqida xronologik tarzda xronologik tarzda ma'lumot berishi	1 ball
3.	Qaysi fan yoki madaniyat sohalarida ijod qilganligi haqida ma'lumot berishi	1 ball
4.	Tarixiy shaxsning asarlari yoki amalga oshirgan ishlarini aytib o'tishi	1 ball
5.	Tarixiy shaxsning insoniyat taraqqiyotiga qo'shgan hissi haqida fikr bildirishi	1 ball
	Jami:	5 ball

To'rtinchi savol bo'yicha o'quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1.	Tarixiy atamaning ma'nosini tushunishi.	1 ball
2.	Tarixiy atamaga to'g'ri va to'liq izoh bera olishi	1 ball
3.	Tarixiy atama bilan bog'liq qo'shimcha ma'lumotlar bera olishi	1 ball
4.	Tarixiy atama qo'llanilgan tarixiy voqealardan misollar keltira olishi	1 ball
5.	Tarixiy atamaning qaysi tildan kelib chiqqanligini bilishi	1 ball
	Jami:	5 ball

Izoh: har bir yo'nalish bo'yicha ballar yaxlitlanib (Bunda yaxlitlangan ball 4,5 dan past bo'lsa – 4 baho, yuqori bo'lsa – 5 baho. Masalan: $5+4+5+4=14:3=4,6$ yaxlitlansa 5 baho, $4+4+5+4=13:3=4,3$ yaxlitlansa 4 baho), yakuniy attestatsiya imtihoni sinovining yakuniy bali sifatida sinf jurnalining “O'zbekiston tarixi” sahifasiga qo'yiladi.

O'quvchilarga bilet olganlaridan keyin tayyorgarlik ko'rishlari uchun 15 daqiqa vaqt beriladi.

Imtihon savollariga maktab metodbirlashmasi qarori bilan tuzatishlar, qo'shimchalar va takliflar kiritilishi mumkin. Imtihon topshirish jarayonida o'quvchi o'z fikrini faqat darslik materiallari asosida emas, balki boshqa manbalarga tayangan holda ham bayon qilishi mumkin. Shuningdek, tarix fani chuqurlashtirib o'qitiladigan sinf va maktablarda imtihon biletleri 5 ta savoldan iborat bo'ladi. Tarix fani chuqurlashtirib o'qitiladigan sinf va maktablarning imtihondagi beshinchi savollari o'qituvchi tomonidan tuzilib, maktab metodbirlashmasi tomonidan tasdiqlanadi. Savol tuzishda umumta'lim maktablarida maxsus kurs sifatida o'qitiladigan Islom Karimovning “Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch”, “O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida”, “Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish – eng oliy saodatdir” nomli asarlari hamda “Dunyo dinlari tarixi” darsliklariga oid ma'lumotlardan iborat bo'ladi. Beshinchi savol yuzasidan baholash mezonini ham maktab metodbirlashmasi tomonidan shakllantiriladi.

1-Bilet

1. Mayalar davlati haqida soʻzlab bering.
2. Bogʻdoddagi Bayt-ul hikma (Donishmandlar uyi) toʻgʻrisida maʼlumot bering.
3. Al-Fargʻoniyning hayoti va faoliyati.
4. “Parlament” atamasiga izoh bering.

2-Bilet

1. XVII asr boshlarida Buxoro xonligi.
2. Abu Mansur al-Moturidiyning ijodidagi asosiy gʻoyalari.
3. Alisher Navoiy hayoti va faoliyati.
4. “Demokratiya” atamasiga izoh bering.

3-Bilet

1. XVIII asr oʻrtalarida Buxoro amirligi.
2. Qoʻqon xonligida Norboʻtabiy madrasasi.
3. Mahmudxoja Bexbudiy hayoti va faoliyati.
4. “Respublika” atamasiga izoh bering.

4-Bilet

1. XVIII asr boshlarida Qoʻqon xonligi.
2. Ismoil Somoniy maqbarasi toʻgʻrisida maʼlumot bering.
3. Al-Xorazmiyning hayoti va ilmiy faoliyati.
4. “Enolit” atamasini tushuntirib bering.

5-bilet

1. Afina davlati qadim zamonlarda.
2. D.Defoning “Robinzon Kruzoning hayoti va ajoyib sarguzashtlari” romanidagi bosh gʻoya
3. Maxmud Zamaxshariyning hayoti va ilmiy faoliyati.
4. “Jadid” atamasiga izoh bering.

6-bilet

1. XVI asrda Xiva xonligi.
2. Onore de Balzakning “Inson komediyasi” romanidagi bosh gʻoya.
3. Imom al-Buxoriy hayoti va faoliyati.
4. “Renesans” atamasiga taʼrif bering.

7-bilet

1. Oʻrta Osiyoda Ahamoniylar davlati.
2. Qoraqalpoq adabiyotining asoschisi Berdaq ijodida asosiy gʻoyalari.
3. Abu Ali ibn Sino hayoti va faoliyati.
4. “Xonaka” soʻziga izoh bering.

8-bilet

1. XVI asrda Buxoro.
2. Dramaturg va shoir Fridrex Shiller ijodidagi bosh g'oya.
3. Boborahim Mashrabning hayoti va faoliyati.
4. "Reformasiya" atamasiga izoh bering.

9-bilet

1. XVI asrda Angliya.
2. Buxorodagi Minorai Kalon.
3. Abu-Nasr Al-Farobiy hayoti va faoliyati.
4. "Federatsiya" atamasini tushuntirib bering.

10-bilet

1. Bobil podsholigi.
2. Rus tilining asoschisi A.S.Pushkin ijodidagi bosh g'oya.
3. Muhammad Rizo Ogahiyning hayoti va faoliyati.
4. "Paleolit" atamasiga izoh bering.

11-bilet

1. Yunon-Baqtriya podsholigi.
2. Qadimgi Bobildagi Semiramida osma bog'lari.
3. Abdulla Avloniyning hayoti va faoliyati.
4. "Shovinizm" atamasiga ta'rif bering.

12-bilet

1. XIX asr oxiri XX asr boshlarida Fransiya.
2. Samarqanddagi Amir Temur maqbarasi.
3. Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti va faoliyati.
4. "Urbanizasiya" atamasini tushuntirib bering.

13-bilet

1. Asteklar davlati.
2. Xivadagi Ichan Qal'a majmuasi.
3. Najmiddin Kubroning hayoti va ijodi.
4. "Aligarxiya" atamasiga izoh bering.

14-bilet

1. IX asrda Somoniylar davlati.
2. Artemida ibodatxonasi.
3. Baxouddin Naqshbandiy hayoti va ijodi.
4. "Piktografiya" so'ziga izoh bering.

15-bilet

1. Toshkentdagi VI-X asrlarda Qarluqlar davlati.
2. Mustaqillik va ezgulik monumenti.
3. Nikolay Kopernikning hayoti va faoliyati.
4. “Separatizm” so‘ziga izoh bering.

16-bilet

1. Qadimgi Rimga asos solinishi
2. Samarqanddagi Registon me‘moriy majmuasi
3. Isaak Nyuton hayoti va faoliyati.
4. “Ekstremizm” so‘ziga izoh bering.

17-bilet

1. XVI asrda Hindiston davlati.
2. Kompozitor Lyudvik van Betxoven ijodidagi bosh g‘oya.
3. Rojer Bekon ilmiy ijodidagi asosiy g‘oya.
4. “Ekspansiya” atamasiga izoh bering.

18-bilet

1. XVI asrda Yaponiya davlati.
2. Shoir Jiyani Jirov ijodidagi asosiy g‘oya.
3. Samarqandning tiklanishida Amir Temur faoliyati.
4. “Irredentizm” atamasiga izoh bering.

19-bilet

1. Chingizxon boshqaruvi davrida Mo‘g‘uliston davlati.
2. Toshkentdagi Mustaqillik maydonidagi “Motamsaro ona” monumenti.
3. Ajiniyoz Qusibay o‘g‘li ijodidagi asosiy g‘oya.
4. “Kontributsiya” so‘ziga izoh bering.

20-bilet

1. XIX asrning II yarmida Turkiston general gubernatorligi.
2. Qo‘qon xoni Umarxon (Amiriy) ijodidagi asosiy g‘oya.
3. XIII asrda Germaniya imperatori Fridrix II ning hayoti va faoliyati.
4. “Dogma” so‘ziga izoh bering.

21-bilet

1. XVI – XIX asrlarda Toshkent shahri.
2. Konstantinopoldagi Muqaddas Sofiya ibodatxonasi.
3. Abu Rayhon Beruniyning hayoti va faoliyati.
4. “Anneksiya” so‘ziga izoh bering.

22-bilet

1. XVIII asr oxirida Fransiya davlati.
2. Ulug‘bek (Samarqand) madrasasi.

3. Mahmud Zamaxsharining hayoti va faoliyati.
4. “Dekodentlik” soʻziga izoh bering.

23-bilet

1. XVII asrda Rossiya imperiyasi.
2. Qoʻqon xonligida Maxmur (Maxmud) ijodidagi asosiy gʻoyalar.
3. XIII asrda Marko Poloning hayoti va sayohatlari.
4. “Shomanizm” soʻziga izoh bering.

24-bilet

1. XIV-XVI asrlarda Shahrisabz shahri.
2. Qadimgi greklarning quyosh xudosi Geliosning haykali.
3. Muhammad Narshaxiyning hayoti va faoliyati.
4. “Ishlab chiqarishga asoslangan xoʻjalik” atamasiga izoh bering.

25-bilet

1. Qadimgi Sparta.
2. Qoʻqon xonligida Gulxaniy (Muhammad Sharif) ijodidagi asosiy gʻoyalar.
3. Xristofor Kolumbning hayoti va sayohatlari.
4. “Sivilizatsiya” atamasiga izoh bering.

26-bilet

1. Mil.avv. VII-VI asrlarda Soʻgʻd davlati.
2. Misrdagi Aleksandriya shahri yaqinidagi Aleksandr mayogʻi toʻgʻrisida maʼlumot bering.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov hayoti va faoliyati.
4. “Reporatsiya” soʻziga izoh bering.

27-bilet

1. Mil. avv. VII-IX asrlar Arab halifaligi haqida soʻzlab bering.
2. “Qatagʻon qurbonlari xotirasi” memorial majmuasi.
3. Kamoliddin Bexzod hayoti va faoliyati.
4. “Koloniya” soʻziga izoh bering.

28-bilet

1. XIX asr oxiri XX asr boshlarida Buxoro amirligi.
2. Qoʻqon xonligidagi shoir Uvaysiy ijodidagi asosiy gʻoyalar.
3. Mirza Ulugʻbek hayoti va faoliyati.
4. “Muxaddis” soʻziga izoh bering.

29-bilet

1. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Germaniya.
2. Qoʻqon xonligida shoira Nodira (Mohlaroyim) ijodidagi asosiy gʻoyalar.
3. Burxoniddin Margʻinoniyning hayoti va faoliyati.

4. “Traktat” so‘ziga izoh bering.

30-bilet

1. XIX asrda Liberiya davlati.
2. Samarqanddagi Ulug‘bek rasadxonasi.
3. I. Gasprinskiy hayoti va faoliyati.
4. “Imperiya” so‘ziga izoh bering.

CHET (INGLIZ, NEMIS VA FRANSUZ) TILI

9-sinf

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 9-sinf o‘quvchilari uchun chet tillardan bosqichli nazorat imtihonlari tinglab tushunish va og‘zaki nutq ko‘nikmasini aniqlash yuzasidan o‘tkaziladi. Bosqichli nazorat imtihonlarini o‘tkazishdan maqsad o‘quvchilarning chet til ta’limi bo‘yicha olgan bilim, ko‘nikma va malakalarini aniqlashdan iborat. Bosqichli nazorat imtihonlarini o‘tkazish o‘quv dasturlari asosida 2 bosqichda amalga oshirilib, 1-topshiriq tinglab tushunish bo‘yicha 5 ta bilet, har bir biletta 1 tadan topshiriq, 2-topshiriq 25 ta bilet dan iborat bo‘lib, har bir biletta 1 tadan topshiriq beriladi. Chet tillari chuqurlashtirib o‘qitiladigan sinflar va maktablar uchun maktab uslubiy birlashmasi kelishilgan holda qo‘shimcha uchinchi topshiriq beriladi.

Birinchi topshiriq – audioresurs bo‘yicha tinglab tushunish.

Sinf xonasida har bir partada 1 nafardan o‘quvchi joylashtirilib, tanlangan bilettdagi mavzu yuzasidan audiolavha eshittiriladi. O‘quvchilarning har biriga varaqlar berilib, audiolavhani tinglagan holda tushirib qoldirilgan so‘zlarni to‘ldirib yozishlari talab etiladi. Varaqlardagi bo‘sh qoldirilgan so‘zlar soni 5 tadan iborat bo‘ladi. Audiolavha 3 martagacha eshittirilishi mumkin. Ushbu topshiriq 5 ballik tizim asosida to‘g‘ri yozilgan har bir so‘z 1 balldan baholanadi. Audiolavhalar o‘quvchilar egallashlari lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikmava malakalardan kelib chiqqan holda darsliklarning audio ilovasidan tanlanadi.

Ikkinchi topshiriq – biletta ko‘rsatilgan mavzular yuzasidan suhbat.

Bunda o‘quvchi mavzu yuzasidan o‘z fikrini chet (ingliz, nemis va fransuz) tilida erkin bayon etishi kerak. O‘quvchi tomonidan bildirilgan fikrlar grammatik va fonetik jihatdan to‘g‘ri bayon etilishi, nutqining ravonligi, mavzudan chetlashmaganligi va bildirilgan fikrlarning mantiqan bir-biri bilan bog‘liqligi hisobga olinadi. Fikrlar bayon etilayotganda, so‘z birikmalarining noto‘g‘ri ifodalanishi, grammatik va fonetik qoidalarga rioya qilmaslik hollari birgapning o‘zida ikki va undan ortiq kuzatilsa, o‘sha gap hisobga olinmaydi. O‘quvchi mavzuni yoritib bera olmasa, o‘qituvchi o‘quvchiga mavzu yuzasidan 3 ta savol berishi mumkin. Har bir berilgan savolga javob 5 ballik tizim asosida baholanadi. Masalan: 1-savolga 3 ball, 2-savolga 5 ball, 3-savolga 4 ball qo‘yilsa, baholar umumlashtirilib,

o‘rtacha ball chiqariladi. $3+5+4=12:3=4$ ball. O‘quvchilarni baholashda ball ular egallashlari lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalardan kelib chiqib belgilanadi.

2-topshiriq bo‘yicha baholash mezon

Baholashmezon	Ball
Berilgan mavzuni to‘liq og‘zaki bayon qila olsa, mavzu yuzasidan fikr bildirsa va uni asoslay olsa, to‘g‘ri talaffuz va intonatsiya bilan gapirsa, berilgan mavzuga doir savollarga to‘liq javob bera olsa.	5
Berilgan mavzuni qiyinchilik bilan og‘zaki bayon qila olsa, fikr tor bildirsa, talaffuz va intonatsiyada ozgina kamchilikka yo‘l qo‘ysa, berilgan mavzuga doir savollarga qiyinchilik bilan javob bera olsa.	4
Berilgan mavzuni qisman og‘zaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, to‘g‘ri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzuga doir savollarga qisman javob bera olsa.	3
Berilgan mavzuni tushunarsiz tarzda bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, to‘g‘ri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzu mazmuniga doir savollarga tushunarsiz tarzda javob bersa.	2
Berilgan mavzuni bir-biri bilan bog‘lanmagan jumlar bilan og‘zaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, to‘g‘ri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, matn mazmuniga doir savollarga javob bera olmasa.	1

1-TOPSHIRIQ

1-BILET

1. “Internet” mavzusida audiolavha.

2-BILET

1. “Ta’lim tizimi” mavzusida audiolavha.

3-BILET

1. “O‘zbekistondagi xalqaro tashkilotlar” mavzusida audiolavha.

4-BILET

1. “Telefondagi suhbat” mavzusida audiolavha.

5-BILET

1. “Kasblar” mavzusida audiolavha.

2-TOPSHIRIQ

1-BILET

1. “Internet” mavzusida suhbat.

2-BILET

1. “Men yoqtirmagan odatlar” mavzusida suhbat.

3-BILET

1. “Tili o‘rganilayotgan mamlakatning geografik joylashuvi” mavzusida suhbat.

4-BILET

1. “Reklama va e‘lonlar” mavzusida suhbat.
5-BILET
1. “O‘zbekistonda ta‘lim tizimi” mavzusida suhbat.
6-BILET
1. “Olamga sayohat” mavzusida suhbat.
7-BILET
1. “Kino va teatr” mavzusida suhbat.
8-BILET
1. “Internet va ijtimoiy tarmoqlar” mavzusida suhbat.
9-BILET
1. “Boshqaruv idoralari” mavzusida suhbat.
10-BILET
1. “Davlat ramzlari” mavzusida suhbat.
11-BILET
1. “O‘zbekiston sanoati” mavzusida suhbat.
12-BILET
1. “O‘zbekiston va tili o‘rganilayotgan mamlakatdagi ta‘lim tizimi” mavzusida suhbat.
13-BILET
1. “Darsdan keyingi mashg‘ulotlar” mavzusida suhbat.
14-BILET
1. “Maishiy xizmat ko‘rsatish” mavzusida suhbat.
15-BILET
1. “O‘zbek milliy urf-odatlarini” mavzusida suhbat.
16-BILET
1. “Oziq- ovqat rastalarida” mavzusida suhbat.
17-BILET
1. “O‘zbekiston Respublikasining bayrog‘i, madhiyasi va gerb” mavzusida suhbat.
18-BILET
1. “Yurtimizning diqqatga sazovor joylari” mavzusida suhbat.
19-BILET
1. “Mening o‘tgan kunim” mavzusida suhbat.
20-BILET
1. “Mening uyim” mavzusida suhbat.
21-BILET
1. “Zamonaviy axborot texnologiyalari” mavzusida suhbat.
22-BILET
1. “Mening sevimli kitobim” mavzusida suhbat.
23-BILET
1. “Kelajakda tanlagan kasbim” mavzusida suhbat.
24-BILET
1. “Aloqa vositalari turlari” mavzusida suhbat.
25-BILET

1. “Maktab imtihonlari” mavzusida suhbat.

JISMONIY TARBIYA

Tushuntirish xati

Barchamizga ma'lumki XXXI yozgi Olimpiya va XV Paralimpiya o'yinlari 2016 yilning 5-21 avgust kunlari Rio-de-Janeyro shahri (Braziliya)da o'tkazilishi rejalashtirilgan. Mazkur o'yinlar Janubiy Amerika hududida ilk bor tashkil etilgan Olimpiada sifatida tarix sahifasiga bitiladi.

Ushbu nufuzli musobaqalarga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2013-yil 23-fevraldagi 1923-sonli qarori hamda uning ijrosi yuzasidan Respublika komissiyasining bir necha bor yig'ilish bayonlari qabul qilingan bo'lib, belgilangan vazifalar ijrosi ta'minlash, sport-ta'lim muassasalarida yetuk sportchilarni tayyorlash orqali Xalqaro sport musobaqalarida ishtiroki ta'minlanib kelinmoqda.

2003-yildan buyon (2015-yil 15-noyabr holatiga ko'ra) jami **484 ta** Xalqaro sport tadbirlarida Bolalar sportini rivojlantirish jamg'arma mablag'lari hisobidan **5257 nafar** (*shundan 1955 nafari qizlar*) o'quvchi-yoshlar ishtirok etishgan bo'lib, jami **1879 ta** medallarni qo'lga kiritishdi (*714 ta oltin, 530 ta kumush va 635 ta bronza*).

Shu munosabat bilan, umumta'lim maktab o'quvchilariga Olimpiada o'yinlari va uning kelib chiqishi, O'zbekistonga kirib kelishi hamda taraqqiy etishi, hozirgi kunda mamlakatimizda qaratilayotgan e'tiborlar yuzasidan nazariy bilimlar berilishi tavsiya etiladi.

Xalq ta'limi vazirligining buyrug'iga asosan jismoniy tarbiya fanidan IX sinf o'quvchilari amaliy va nazariy qismlaridan yakuniy nazorat imtihonlarini topshiradi.

Yakuniy nazorat imtihonini o'tkazishdan asosiy maqsad, DTS va o'quv dasturida berilgan mezon talablari asosida o'quvchilarning olgan bilim, ko'nikma va malakalarini baholashdir.

Yakuniy nazorat imtihonlarini talab darajasida o'tkazish maqsadida 10 kun oldin maktab sport maydoni (zali) va sport anjomlari, imtihon materiallari tayyorlab qo'yilishi kerak.

Maktab direktorining buyrug'i bilan imtihonni qabul qilish kuni, hay'at a'zolari, qo'shimcha maslahat darslari va amaliy mashg'ulotlar jadvali tashkil qilinadi. Yakuniy nazorat imtihoni bo'yicha hay'at a'zolari tarkibi jami 3 kishidan iborat bo'lib, unga imtihon raisi (maktab direktori), imtihon qabul qiluvchi (jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi), assistent (yordamchi, jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi) kiradi. Shu bilan birga yakuniy nazorat imtihonning amaliy qismida tibbiy xodim bo'lishi shart.

Umumiy o'rta ta'lim maktabining sharoiti va mavjud sport anjomlaridan kelib chiqqan holda yakuniy nazorat imtihonining amaliy mashg'ulot biletlariga 25% gacha o'zgartirish kiritishlari mumkin. Shu bilan birga tibbiyot muassasalari tomonidan

jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridan ozod etish to'g'risidagi ma'lumotnomaga ega bo'lgan o'quvchilar yakuniy nazorat imtihonidan ozod e'tiladi. Ushbu o'quvchilarning yakuniy ballari o'quv yilida (choraklar davomida) olgan baholaridan kelib chiqqan holda qo'yiladi. Mazkur masalalar maktabning pedagogik kengashida ko'rib chiqilib, muhokama etilgan bo'lishi shart.

Yakuniy nazorat imtihoni materiallari. Yakuniy nazorat imtihon materiali hujjatlari har bir sinf uchun alohida (10 talik fayl) bo'lishi kerak. Bunda o'quvchilar (ozod etilgan o'quvchilar alohida) ro'yxati; imtihon biletleri 11 ta (amaliy mashg'ulot biletleri og'il va qiz bolalar uchun 5 tadan, nazariy savollar 1 ta) muhrlangan konvertida bo'lishi; imtihon dalolatnomasi (muhrlangan konvertlar o'quvchilar tomonidan tortilib, ochilganligi hususida), bayonnoma (o'quvchilar amaliy va nazariy qismlardan erishgan me'yor natijalari hamda ballarini qayd etib borish uchun); nazariy qism uchun katak daftari (maktab shtampi qo'yilgan) bo'lishi lozim.

Amaliy va nazariy qism bir kunda o'tkazilishi, konvertlari imtihon kuni ochilishi hamda dalolatnoma, bayonnomalari imtihon jarayonida to'ldirib borilishi shart.

Yakuniy nazorat imtihonining nazariy qismini o'tkazish tartibi. Nazariy qism oldindan tayyorlab qo'yilgan sinf xonasida o'tkaziladi. Bunda nazariy qism konverti ixtiyoriy biror-bir o'quvchi tomonidan ochiladi. Har bir o'quvchi nazariy qism uchun tayyorlab qo'yilgan 30 ta savol biletlaridan bittasini tortadi. Savol biletlariga (nazariy qism uchun maktab shtampi qo'yilgan katak daftarlariga) yozma ravishda javob berib, imtihon hay'at a'zolariga o'qib beradi.

Yakuniy nazorat imtihonining amaliy mashg'ulotlarini o'tkazish tartibi. Yakuniy nazorat imtihonining amaliy qismini topshirish uchun sinf ikki guruhga, ya'ni o'g'il va qiz bolalarga bo'linadi. Har bir guruhdan bittadan o'quvchi (5 ta) konvertlardan birini tortadi. Shu tortilgan konvertdagi bilet bo'yicha o'z guruh a'zolari bilan ko'rsatilgan tartibda birin-ketin topshiradi. Qolgan konvertlar ochilmaydi.

Amaliy imtihon sinovlarni qabul qilish metodikasi:

60 metrga yugurish. 60 metr masofaga yugurish yo'lakchasi tekis va qoplamali bo'lishi kerak. Start, marra va yo'lakcha chiziqlari aniq chizilgan hamda masofa to'g'ri o'lchangan bo'lishi lozim. Yugurish past startdan amalga oshiriladi. Natija 0,1 soniyagacha aniqlanadi.

1000, 2000 metrga yugurish. Yugurish tekis maydonda olib boriladi. Yugurish vaqtida to'g'ri nafas olib chiqarish va yugurish qoida texnikasiga ahamiyat qaratiladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Vaqt 1 soniyagacha aniq o'lchanadi.

4x10 metrga mokisimon yugurish. Yugurish ikki tomonidan chizilgan, 10 metrli masofa yo'lakcha ichida bajariladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Yugurish jarayonida burilishlarda oyoq uchlari chiziqdan o'tgan holda bajarilishi lozim.

Turgan joyidan uzunlikka sakrash. Sakrash chizig'i yoniga kelib, qo'llarni oldinga-yuqoriga siltab, ikki oyoqda oldinga deysinib sakraydi. Uch urinishdan eng yaxshi natijasi hisobga olinadi. Natija start chizig'idan sakrab tushgan joygacha oyoq tovon orqasidan aniq 1smgacha o'lchanadi.

Arg'amchida sakrash. Arg'amchini 1 daqiqa davomida ikki oyoqda sakrash orqali bajariladi. Sakrash jarayonida oyoq hamda boshqa tana a'zolari tegib sakrash majbur to'xtab qolsa, imtihon topshiruvchi vaqt tugagunga qadar hisobni davom ettiradi. Umumiy sakrash hisobi bayonnomaga yoziladi.

Baland turnikda osilib tortilish. Qo'llar to'g'ri osilib turgan holatdan (oyoqlar yerga tegmaydi) iyakni to'g'risigacha tortiladi. Qo'l tirsaklari to'liq uzatilgan holda gavda yana pastga tushiriladi. Osilib tortilishda, gavda har tomonlarga harakatlanishi, oyoqlarni bukib ko'tarib tortilishlar hamda iyakgacha bajarilmaganlari hisobga kirmaydi. To'g'ri tortilishlar soni bayonnomaga yoziladi.

Yotgan holatda gavnani ko'tarish. D.h – chalqancha yotish (gimnastika matida) – oyoqlar uzatilgan, qo'llar bosh orqasida, barmoqlar bir-biriga qulf qilingan holatida. Yordamchi o'quvchi imtihon topshiruvchining oyoq yuzasini polga bosib turadi. Imtihon topshiruvchi bir tekis ko'tarilib tizzaga qo'l bilaklarini tekkazadi. Orqaga harakatlanib qaytishda gimnastika matiga yelkalar to'liq tegishi lozim. 1 daqiqa davomida ko'tarilish hisobi natijalari bayonnomaga yoziladi.

Yakkacho'p ustida muvozanatni saqlash ("qaldirg'och" turish). O'quvchi asosiy turish holatidan oldinga qisqa qadam tashlaydi (orqadagi oyoq uchida turadi), oldinga engashib, engashgan holatni saqlagan tarzda muvozanatni saqlab turish. Orqada turgan oyoqni imkoni boricha orqaga ko'proq ko'tarish. Qo'llar yonda yoki oldinga-yonga, yoki bir qo'l oldinga-yuqoriga, boshqasi yonga holatlarida amalga oshiriladi. Mashqni birinchi bir oyoqda, keyin ikkinchi oyoqda bajariladi. Mashqni bajarilish texnikasini e'tiborga olgan holda, talab etilgan me'yor bo'yicha baholanadi va bayonnomaga yoziladi. Yakkacho'p ustida oyoq uchida qo'llar yonda muvozanat saqlab yurish, oyoq uchida ko'tarilib burulishlar, o'ng (chap) oyoqlarda "qaldirg'och" hosil qilish, oyoqlarni kerib orqaga siltanish bilan kerishib sakrab tushish.

Basketbol. Imtihon topshiruvchi to'pni ko'krakdan halqaga jarimadan tashlaydi. 8 imkoniyatdan aniq tushirilgan to'plar soni hisobga olinadi.

Voleybol. Imtihon topshiruvchi 1,5 metr radiusli aylana ichidan chiqmasdan 1 daqiqa davomida to'pni bosh ustidan yuqoriga uzatadi va qabul qiladi. To'pni uzatishni bosh ustidan 60 – 70 sm balandlikda amalga oshirish. Aylana ichidan chiqib to'p uzatilib qabul qilingan to'p hisoblanmaydi, to'pni uzatishda va qabul qilishda qo'l kaftining barmoqlari bilan oshirilishiga ahamiyat qaratish lozim. O'quvchilar to'pni yuqoridan yoki pastdan belgilangan nuqtaga to'g'ri oshiradi (podacha). Masalan: o'qituvchi tomonidan (gardish yordamida) maxsus belgilagan maydon zonalariga aniq oshirishi kerak.

Qo'l to'pi. Imtihon topshiruvchi to'pni yerga urib olib yurishni yugurish yo'lakchasi ichida bajaradi. To'pni yerga urib olib yurish 30 metr masofagacha bajarilib, texnikasiga ahamiyat qaratiladi. Natija 0,1 soniyagacha aniqlanadi.

Futbol. To'p bilan jonglyorlik qilishni oyoqning uchi va tizzalar bilan amalga oshirish mumkin. To'p bilan jonglyorlik qilishni o'quvchi 3 urinishda bajarib ko'rsatadi, shundan eng yaxshi bajarilgani hisobga olinadi va bayonnomaga yoziladi.

Yakuniy nazorat imtihoni bo'yicha o'quvchilarni baholash. O'quvchilarni amaliy sinov mashg'ulotlari bo'yicha baholashda erishgan me'yorlariga ko'ra baholanadi. Nazariy qism bo'yicha tortilgan savolga aniq javoblari hamda jismoniy

tarbiya va sportga bog‘liqlik asosida bergan ma’lumotlariga ko‘ra baholanadi. O‘quvchining har bir amaliy mashg‘ulotidan va nazariy savolga bergan javoblari 5 ballik tizim asosida baholanadi. Ballar umumlashtirilib o‘rtacha baho chiqariladi. Masalan: $5+4+4+4+4=21:5=4.2$ yaxlitlangan holda 4 baho qo‘yiladi.

1. Yakuniy nazorat imtihon dalolatnomasini to‘ldirish namunasi.

DALOLATNOMA

Tuzildi ushbu dalolatnoma, shu haqdakim 2016 yil “__” may kuni ____maktabning 9-“__” sinf o‘quvchilari tomonidan yakuniy nazorat imtihon konvertlari ochildi.

Biz kim dalolatnoma tuzuvchilar: imtihoni hay'ati raisi____(F.I.)____, imtihon oluvchi o‘qituvchi____(F.I.)____, imtihon assisenti ____ (F.I.)____lar nazorati ostida amalga oshirildi. Sinf o‘quvchilaridan ____ nafari ishtirok etdi.

Amaliy:

O‘g‘il bolalardan ____ (F.I.) Bilet № ____ (imzo) Qiz bolalardan ____ (F.I.) Bilet № ____ (imzo) tortildi.

Nazariy: ____ (F.I.) ____ (imzo) tomonidan ochildi.

Imtihon hay'ati raisi: ____ (F.I.) ____ (imzo)

Imtihon oluvchi o‘qituvchi: ____ (F.I.) ____ (imzo) M.O‘.

Imtihon assistenti: ____ (F.I.) ____ (imzo)

2. Yakuniy nazorat imtihon bayonnomasini to‘ldirish namunasi.

2016 yil ____-may № ____ umumiy o‘rta ta’lim maktabi
9 - “__” sinf (o‘g‘il, qiz bolalar) Bilet № ____

BAYONNOMASI

№	O‘quvchilarni ng F. I.	60 m yugurish		Gimnasti ka		Basketbol		Turgan joydan uzunlikka sakrash		Nazariy		Umumi y ball
		natij a	bal l	nati ja	bal l	natij a	ball	natij a	bal l	Bil et №	bal l	
1.	<u>Tohirov O‘ktam</u>	<u>10,5</u>	<u>5</u>	-	<u>4</u>	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>140</u>	<u>4</u>	<u>15</u>	<u>4</u>	<u>4</u>
2.												
3.												

Imtihon hay'ati raisi: ____ (F.I.) ____ (imzo)

Imtihon oluvchi o‘qituvchi: ____ (F.I.) ____ (imzo)

Imtihon assistenti: ____ (F.I.) ____ (imzo)

M.O‘. “ ___ ” _____ 2013 yil

Nazariy savollarga berilgan javoblarni baholash mezonlari

T/r	Baholash mezonlari	Ball
1.	Savol mazmunan to‘la ochib berilsa, fikrlari to‘liq hamda aniq bo‘lib, jismoniy tarbiya va sportga bog‘liq holda ifodalay olsa.	5
2.	Javob mazmunan to‘g‘ri, jismoniy tarbiya va sportga bog‘liq holda bo‘lib, lekin ikkilanish va taxmin bo‘lsa.	4
3.	Javob mazmunan to‘liq ochib berilmasa, qisman to‘g‘ri bo‘lib, tushunchalarni izohlashda bir qancha xatoliklarga yo‘l qo‘yilgan bo‘lsa.	3
4.	Javob mazmunan to‘liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar to‘g‘ri xulosalanmagan bo‘lib, xatolar ko‘p bo‘lsa.	2
5.	Javob mazmunan to‘liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar noto‘g‘ri talqin etilgan, xatolar ko‘p bo‘lsa.	1

Amaliy mashg‘ulotlarni baholash mezonlari

T/r	Baholash mezonlari	Ball
1.	Talab qilingan mashqlarni bajarishda mashq elementlari bajarilishi ketma-ketlik asosida va ular o‘rtasidagi bog‘lanish to‘g‘ri ishonchli bajarilgan bo‘lib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo‘lsa.	5
2.	Talab qilingan mashq erkin, ishonchli elementlarga bog‘liq holda bajarilib, 1-2 ta juz‘iy xatoga yo‘l qo‘yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo‘lsa.	4
3.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz‘iy xatoga yo‘l qo‘yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo‘lsa.	3
4.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz‘iy xatoga yo‘l qo‘yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo‘lsa. Mashq bajarishda 3 tadan ortiq va juz‘iy qo‘pol xatoga yo‘l qo‘yilsa.	2
5.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar bajarilishida qo‘pol xatolarga yo‘l qo‘yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etilmasa, harakat sust bo‘lib, mashq to‘liq bajarilmasa.	1

NAZARIY SAVOLLAR

1. Inson salomatligiga salbiy ta‘sir qiluvchi odatlar va ularning oqibatlarini.

2. Gimnastika sport turi haqida. Gimnastikada foydalaniladigan sport anjomlarni sanab bering.
3. Egiluvchanlik deb nimaga aytiladi? Egiluvchanlikni rivojlantirish uchun beriladigan mashqlarni tushuntirib bering?
4. Basketbol o'yini haqida (qachon, qayerda va kim tomonidan o'ylab topilgan hamda o'yin maydoni o'lchami, to'pining og'irligi, aylanasi) yozing.
5. Gandbol o'yinining asosiy qoidalari.
6. Shahsiy va jamoat gigiyenasi qoidalariga qanday rioya qilish kerak. "Sog'lom turmush tarzi" deganda nimani tushunasiz?
7. Respublikamizda joriy etilgan uch bosqichli sport musobaqalari haqida ma'lumot bering. "Umid nihollari" sport musobaqalari qachondan boshlab o'tkazilib kelinmoqda va qanday sport turlarini o'z ichiga oladi?
8. Jismoniy mashg'ulot jarayonida asosiy texnika xavfsizligi va shikastlanganda birinchi yordam ko'rsatish.
9. Chaqqonlik deb nimaga aytiladi? Chaqqonlikni rivojlantiruvchi mashqlarni tushuntirib bering?
10. Futbol o'yini haqida (qachon, qayerda o'ylab topilgan hamda o'yin maydoni o'lchami, to'pining og'irligi, aylanasi) yozing.
11. Yengil atletika nechta bo'limga bo'linadi va ularni sanab bering?
12. Chidamlilik deb nimaga aytiladi? Chidamlilikni rivojlantiruvchi mashqlarni tushuntirib bering?
13. Yugurish turlari va ularning bir-biridan farqi nimada?
14. Basketbol o'yinining asosiy qoidalari.
15. Jismoniy sifatleri va uni rivojlantirish uslublariga tushuncha bering.
16. Epchillik deb nimaga aytiladi? Epchillikni rivojlantiruvchi mashqlarni tushuntirib bering?
17. Olimpiya o'yinlarining kelib chiqish tarixi. (MOQ, XOQ).
18. Voleybol o'yini haqida (qachon, qayerda va kim tomonidan o'ylab topilgan hamda o'yin maydoni o'lchami, to'pining og'irligi, aylanasi) yozing.
19. Suzishning qanday usullarini bilasiz.
20. Kurash bilan shug'ullanishdan oldin qanday jismoniy tayyorgarlik mashqlari bajariladi?
21. "Alpomish" va "Barchinoy" maxsus test sinovlari qachon va nima maqsadda Respublikamizga joriy etildi hamda u o'z ichiga necha yoshda bo'lgan aholini qamrab oladi?
22. Voleybol o'yinining asosiy qoidalari.
23. Yugurib kelib uzunlikka sakrashni bajarishda nechta faza amalga oshiriladi?
24. Arqonga tirmashib chiqish usullari va ularni bajarish tartibi.
25. Kurash atama va iboralari, 15 ta usulni sanab bering.
26. Gandbol o'yini haqida (qachon, qayerda va kim tomonidan o'ylab topilgan hamda o'yin maydoni o'lchami, to'pining og'irligi, aylanasi) yozing.
27. Voleybol o'yinida hujum va himoya taktikasi nimalardan iborat?
28. "O'zbekiston iftixorlari" fahriy unvoniga sazovor bo'lgan 20 nafar sportchilarni sanab, sport turlarini aytib bering.

29. Shahsiy va jamoat gigiyenasi qoidalariga qanday rioya qilish kerak? “Sog‘lom turmush tarzi“ deganda nimani tushunasiz?
30. Yugurish turlari va ularning bir-biridan farqi nimada?

AMALIY SINOV - MASHQLARI (Qiz bolalar)

1-Bilet

- 1. Gimnastika.** Gimnastik o‘rindiqqa tayanib, qo‘llarni bukish va yozish.
Me’yor: (marta) 13 – 10 – 8 – 6.
- 2. Yengil atletika.** 4x10 metrga mokisimon yugurish.
Me’yor: (soniya) 10,0 – 10,5 – 11,0 – 11,5.
- 3. Gandbol.** To‘pini texnikaga ahamiyat qaratgan holda 30 metr masofaga to‘pni urib yugurish.
Me’yor: (soniya) 6,8 – 6,9 – 7,0 – 7,2.
- 4. Kurash.** “Orqadan chalish” usuli.
Me’yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2-Bilet

- 1. Gimnastika.** 110 sm balandlikdagi gimnastika “kozyoli” ustidan oyoqlarni kerib sakrab o‘tish.
Me’yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.
- 2. Yengil atletika.** 1000 metrga yugurish.
Me’yor: (daqiqqa) 5,00 – 5,30 – 6,00 – 6,30.
- 3. Futbol.** Texnikaga ahamiyat qaratgan holda 30 metr masofaga to‘p bilan yugurish.
Me’yor: (soniya) 5,7 – 6,0 – 6,3 – 6,5.
- 4. Kurash.** “Oldindan chalish” usuli.
Me’yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

3-Bilet

- 1. Gimnastika.** Yakkacho‘pda turli harakat mashqlarini (yurish, burilish) bajarish. “Qaldirg‘och” hosil qilish.
Me’yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.
- 2. Yengil atletika.** 60 metrga yugurish.
Me’yor: (soniya) 9,5 – 10,0 – 10,5 – 11,0.
- 3. Basketbol.** Basketbol to‘pini 8 imkoniyatdan jarimadan tashlash.
Me’yor: (aniq otilgan to‘plar soni / marta) 4 – 3 – 2 – 1.
- 4. Kurash.** “Oyoq yonidan qoqib yiqitish” usuli.
Me’yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4-Bilet

- 1. Gimnastika.** 5 metrli arqonga qo‘llar yordamida tirmashib chiqish.

Me'yor: Texnikaga rioya etgan holda.

2. Yengil atletika. Yugurib kelib balandlikka sakrash.

Me'yor: (sm) 115 – 105 – 95 – 85.

3. Voleybol. Voleybol texnika elementlarini bajarish: to'pni ikkala qo'l bilan qabul qilish, uzatish, to'pni yuqoridan uzatish (uzatilgan to'p maydonning belgilangan joyiga albatta tushishi).

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4. Kurash. "Oyoq oldidan qoqib yiqitish" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

5-Bilet

1. Gimnastika. Akrobatika: Ikki marta oldinga, orqaga umbaloq oshish, kurakda turish. "Ko'prik" hosil qilish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2. Yengil atletika. 2000 metrga yugurish.

Me'yor: vaqt hisobga olinmaydi.

3. Basketbol. Basketbolda belgilangan jarima to'pini 8 imkoniyatdan tashlash.

Me'yor: (aniq otilgan to'plar soni / marta) 4 – 3 – 2 – 1.

4. Kurash. "Ichkaridan boldir boldirni orqasiga tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

(O'g'il bolalar)

1-Bilet

1. Gimnastika. 120 sm balandlikdagi gimnastik "kon" ustidan oyoqlarni kerib sakrab o'tish.

Me'yor: Texnikasiga e'tibor qaratish.

2. Yengil atletika. 60 metrga yugurish.

Me'yor: (soniya) 9,0 – 9,5 – 10,0 – 10,5.

3. Basketbol. Basketbolda belgilangan jarima to'pini 8 imkoniyatdan tashlash.

Me'yor: (aniq otilgan to'plar soni / marta) 5 – 4 – 2 – 1.

4. Kurash. "Oyoq yordamida oyoqlar ichidan ko'tarib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2-Bilet

1. Gimnastika. Baland turnikda tortilish.

Me'yor: (marta) 9 – 7 – 5 – 3.

2. Yengil atletika. 2000 metrga yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 9,30 – 10,00 – 11,00 – 12,00.

3. Gandbol. Qo'l to'pini texnikaga ahamiyat qaratgan holda 30 metr masofaga to'pni urib yugurish.

Me'yor: (soniya) 6,6 – 6,7 – 6,8 – 7,0.

4. Kurash. "Oyoqlar yordamida yon boshdan ko'tarib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

3-Bilet

1. Gimnastika. Arg'amchida 1 daqiqa davomida sakrash.

Me'yor: (marta) 90 – 80 – 70 – 65.

2. Yengil atletika. 4x10 metrda mokisimon yugurish.

Me'yor: (soniya) 9,5 – 9,8 – 10,3 – 10,8.

3. Futbol. To'pni zarb bilan uzoqqa tepish (o'ng va chap oyoqda tepilgan to'plar yig'indisi).

Me'yor: (metr) 60 – 55 – 50 – 40.

4. Kurash. "Yelkadan oshirib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4-Bilet

1. Gimnastika. 5 metrli arqonga, qo'llar yordamida tirmashib chiqish.

Me'yor: Texnikaga rioya etgan holda.

2. Yengil atletika. 1000 metrda yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 3,40 – 4,00 – 4,30 – 5,00.

3. Futbol: Futbol to'pi bilan oyoqda jonglyorlikni bajarish.

Me'yor: (marta) 20 – 18 – 15 – 12.

4. Kurash. "Ichkaridan boldir boldirni orqasiga tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

5-Bilet

1. Gimnastika. Yakkacho'pda turli harakat mashqlarini (yurish, burilish) bajarish. "Qaldirg'och" hosil qilish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2. Yengil atletika: Yugurib kelib tennis to'pini (150 gr) uloqtirish.

Me'yor: (metr) 45 – 40 – 33 – 25.

3. Voleybol. Voleybol texnika elementlarini bajarish: to'pni ikkala qo'l bilan qabul qilish, uzatish, to'pni yuqoridan uzatish (uzatilgan to'p maydonning belgilangan joyiga albatta tushishi).

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4. Kurash. "Oyoq yonidan qoqib yiqitish" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.